



Zobowiązania z zakresu ochrony środowiska jako ryzyko w działalności instytucji finansowych

16.03.2005

C L I F F O R D
C H A N C E

Waleria Szczuka-Skarżyńska

Ryzyka z zakresu ochrony środowiska

1. Zobowiązania z zakresu ochrony środowiska są nowym obszarem ryzyka dla banków – czy aby nowym ?.
Porozumienie Jaworzyńskie i II Protokół Siarkowy
2. Ryzyko bywało szacowane lekkomyślnie
3. Typowy przykład zawarta w umowie prywatyzacyjnej zapewnienie zbywcy, że określone zdarzenie nie będzie miało miejsca, bo program rządowy tego nie przewiduje
4. Od 1 maja 2004 r. – zmiana sytuacji prawnej – wejście KE jako nowego uczestnika procesu przestrzegania prawa - ryzyka nie daje się zlikwidować działaniem lokalnych władz lub rządu RP – przykłady: oceny oddziaływania na środowisko, handel emisjami

Przykłady: OOŚ, HE

Nowy model rozwoju wypadków z udziałem KE:

Oceny oddziaływania na środowisko – wadliwe przepisy, brak obowiązku wykonywania ocen oddziaływania dla wielu rodzajów istotnych obiektów wynikający z przepisów szczególnych, brak obowiązku przeprowadzenia konsultacji społecznych, utrudniony udział społeczeństwa, konieczność powiązania procedury oceny z procedurą planistyczno-budowlaną

Skutek – wstrzymanie wypłat z Funduszu Spójności do czasu zmiany przepisów krajowych na wiele projektów, w tym autostrady A2, wstrzymanie procesu legislacyjnego zmian do prawa ochrony środowiska

Wniosek – punktem odniesienia dla uczestników życia gospodarczego, w tym banków, są obowiązki ujęte w przepisach prawa wspólnotowego

Ryzyko 1: odpowiedzialność za zanieczyszczenie gruntu

1. Często dotyczy nieruchomości, której spółka wyzbyła się w przeszłości – odróżnienie reżimów odpowiedzialności za zanieczyszczony grunt od odpowiedzialności za usunięcie odpadów – dyskusyjna po orzeczeniu C-1/03/04 *Van der Walle and Others*
2. Jest to „ekologiczny rachunek za historię” – w krajach byłego realnego socjalizmu rachunek ten pozostaje do zapłacenia – banki powinny zapobiegać jego otrzymaniu
3. Odpowiedzialność z tytułu ochrony środowiska – termin zbiorczy - cywilnoprawna, publicznoprawna, karna osób fizycznych, karna osób prawnych, z tytułu opłat i kar za korzystanie ze środowiska

Odpowiedzialność cywilnoprawna – w mieniu lub na osobie, zadośćuczynienie za doznaną krzywdę

1. Przedawnienie roszczeń cywilnoprawnych – z tytułu czynu niedozwolonego - 10 lat od chwili zdarzenia, ale 3 lata od chwili gdy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie zobowiązanej;
2. Roszczenia o ochronę własności - nie przedawniają się – właściciel w każdym czasie może żądać zaniechania naruszeń i przywrócenia stanu zgodnego z prawem – np. porzucenie odpadów
3. Art. 326 Prawa ochrony środowiska – nowy rodzaj odpowiedzialności – „podmiotowi, który naprawił szkodę w środowisku przysługuje wobec sprawcy szkody roszczenie o zwrot nakładów poczynionych na ten cel, przy czym wysokość roszczenia ogranicza się do poniesionych uzasadnionych kosztów.”

Odpowiedzialność publicznoprawna

1. Żądanie organu ochrony środowiska naprawienia szkody w środowisku w trybie administracyjnym
2. Może być podniesione w każdym czasie przeciwko sprawcy szkody w środowisku
3. Wyjątkiem jest odpowiedzialność władającego powierzchnią ziemi (właściciela, użytkownika wieczystego) – nie musi on być sprawcą, aby odpowiadać – „prywatyzacja” odpowiedzialności za szkody w środowisku w zakresie zanieczyszczenia gruntu
4. Ten kto władał gruntem zanieczyszczonym przez osobę 3 w dniu 1 października 2001 r. mógł to zgłosić do właściwego organu do dnia 30 czerwca 2004 r. – przeciwnym razie nie może powoływać się na sprawstwo osoby 3 – warte sprawdzenia przed transakcją
5. Szkada w środowisku nie zawsze pokrywa się znaczeniowo ze szkodą w rozumieniu prawa cywilnego – obejmuje uszczerbek w dobrostanie gatunków chronionych, jakości wód i jakości ziemi – def. Dyrektywa 2004/35/CE – Environmental Liability Directive

Historie prawdziwe – przykład 1

1. Obszar portu
2. Umowa sprzedaży nie wyłącza roszczeń z tytułu deliktu (czynu niedozwolonego) ani roszczeń publicznoprawnych z zakresu o.ś.
3. Zgłoszono nieruchomości w trybie art. 12 ustawy o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska jako zanieczyszczoną przez inną osobę
4. Roszczenie odszkodowawcze w sądzie gospodarczym – o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym polegającym na zanieczyszczeniu nieruchomości
5. Koszt utylizacji odpadu niebezpiecznego jakim jest zanieczyszczona ziemia – 50 EURO za tonę

Historie prawdziwe – przykład II

1. Bank inwestycyjny nabywa udziały w spółce do której wniesiono przedsiębiorstwo zlikwidowanego przedsiębiorstwa państwowego
2. P.P. prowadziło galwanizernie, umieszczało odpady chromowe na obszarze pobliskiej wsi bez tytułu prawnego do nieruchomości
3. Wniosek o wpis do rejestru gruntów zanieczyszczonych
4. Za szkody wyrządzone przez przedsiębiorstwo państwowe odpowiada nowa spółka na podstawie przepisów o odpowiedzialności nabywcy przedsiębiorstwa do wartości nabytego przedsiębiorstwa

Odpowiedzialność publicznoprawna

Kary i opłaty – ryzyko regulacyjne

1. Kary, opłaty podwyższone – sankcje prawa administracyjnego -
2. Są na wniosek sprawcy naruszenia konwertowane na inwestycję mającą na celu usunięcie przyczyny przekroczenia
3. Za naruszenie prawa płaci się bez kontroli sądu powszechnego – ca 1 miliard złotych rocznie
4. Odpowiedzialność ma charakter absolutny tak jak odpowiedzialność fiskalna, ale nie stosuje się przepisów ord. pod. co do umorzenia – żadne okoliczności osobiste nie zapobiegają zapłaceniu
5. Wyjątkowy status należności na rzecz funduszy ekologicznych – historie umorzeń

Ryzyko standardu emisyjnego/technicznego

1. Standardy emisyjne zawarte w polskich pozwoleniach masowo odbiegają od standardów zawartych w aktach prawnych
2. Stwarza to błędne przekonanie władz spółki i inwestora, że spółka nie narusza standardów, składa ona zapewnienia, że działa zgodnie z prawem
3. W istocie może ona mieć ogromne zobowiązania inwestycyjne wynikające z obowiązku wdrożenia najlepszych dostępnych technik, dostosowania się do nowych wymagań emisyjnych -
4. Trwają prace nad zdefiniowaniem najlepszych dostępnych technik – BAT

Odpowiedzialność za odzysk lub unieszkodliwienie odpadów

- Oceniając ryzyko odpowiedzialności z zakresu ochrony środowiska nie należy ograniczać się do działalności na terenie zakładu przemysłowego
- Odpowiedzialność za gospodarowanie odpadami wykracza poza teren zakładu i obejmuje skutki działań odbiorców odpadów
- dyrektywa 75/442/EEC : Art. 5 i Art. 25 ust. 3 ustawy o odpadach „odpowiedzialność za działania objęte zezwoleniem przenosi się na następnego posiadacza odpadów”
- Odpowiedzialność za działania nie objęte zezwoleniem – pozostaje przy wytwarzającym

Odpowiedzialność karna osób fizycznych i podmiotów zbiorowych

- Kodeks karny i ustawy szczególne – zawierają katalog przestępstw przeciwko środowisku
- odpowiedzialność karna osób prawnych – ustawa z 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych – karą jest m.in. grzywna w wysokości do 10% obrotów osoby prawnej w roku poprzedzającym skazanie osoby fizycznej działającej na zlecenie lub w interesie przedsiębiorstwa
- Projekt Dyrektywy COM 2002 544 final – Directive on the Protection of the Environment through Criminal Law

Wnioski

- Ryzyko z zakresu prawa ochrony środowiska nie jest nowe, zupełnie nowe jest jednak jego przestrzeganie
- Wiele dokumentów, w tym pozwoleń i ocen oddziaływania na środowisko nie odzwierciedla rzeczywistego stanu prawnego – błędna ocena
- Rachunek za szkody w środowisku pozostaje do zapłacenia
- Przedsiębiorstwa podstawowych sektorów przemysłu stoją przed prawnym obowiązkiem dostosowania działalności do wymogów BAT i ograniczeń wynikających z handlu emisjami i krajowych zobowiązań do redukcji SO₂ z Traktatu